

POSTANOWIENIE

16 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Trzebiatowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 kwietnia 2026 r. w Warszawie
zażalenia Z. L. i B. L.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 29 listopada 2024 r., XV Ca 79/24,

w sprawie z wniosku Z. L.

z udziałem H. K. i B. L.

o rozgraniczenie,

1. odrzuca zażalenie uczestniczki B. L.;

**2. uwzględnia zażalenie wnioskodawcy Z.L. i uchyla
zaskarżone postanowienie, pozostawiając rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie.**

(M.K.)

UZASADNIENIE

Pismem [...] H. K. wystąpił (w postępowaniu administracyjnym) do [...] o
rozgraniczenie nieruchomości położonej w obrębie B. [...].

Postanowieniem [...] wszczął postępowanie o rozgraniczenie w/w nieruchomości.

Decyzją [...] orzekł o rozgraniczeniu nieruchomości położonej w obrębie geodezyjnym B. [...]. Przedmiotowa decyzja została doręczona zainteresowanym i zawierała pouczenia, iż strona niezadowolona z ustalenia przebiegu granicy może żądać w terminie 14 dni od doręczenia jej decyzji w sprawie przekazania sprawy sądowi.

Pismem [...] Z. L. nie zgodził się z ww. decyzją rozgraniczeniową. W administracyjnym postępowaniu rozgraniczeniowym wnioszek o przekazanie sprawy sądowi złożył Z. L., który nie zgodził się na przesunięcie granicy między działkami [...].

[...]

Sąd Rejonowy we Wrześni postanowieniem z 21 października 2022 r. dokonał rozgraniczenia nieruchomości [...].

Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z 29 listopada 2024 r., na skutek apelacji uczestnika postępowania H. K., uchylił postanowienie Sądu Rejonowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej. W uzasadnieniu wskazał, że Sąd Rejonowy nie zbadał należycie stanu prawnego przedmiotowych nieruchomości, a jego ustalenia i rozważania prawne w tym zakresie są na tyle ogólne i pobieżne, że nie można uznać, aby rozpoznał istotę sprawy.

W zażaleniu wnioskodawca Z. L. i uczestniczka B. L. wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu oraz o zasądzenie od uczestnika H. K. na rzecz odwołujących kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, według norm przepisanych. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucili naruszenie art. 386 § 1, 4 i 6 k.p.c., z powołaniem się na art. 394¹ § 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394 § 2 zd. 1 k.p.c. termin do wniesienia zażalenia wynosi tydzień od dnia doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, w tym także w przypadku, gdy doręczenie to nastąpiło z urzędu. Regulacja ta nawiązuje do art. 398⁵ § 1 k.p.c. dotyczącego postępowania kasacyjnego i warunkuje dopuszczalność zażalenia od uprzedniego wystąpienia przez stronę z wnioskiem o uzasadnienie postanowienia, które ma stanowić przedmiot zażalenia, zgodnie z art. 357 § 1 i 2¹ k.p.c., chyba że sąd odstąpił od sporządzenia uzasadnienia (art. 357 § 6 w zw. z art. 394 § 2 zdanie drugie k.p.c.). Zażalenie wniesione wprost, tj. z pominięciem uprzedniego złożenia wniosku o uzasadnienie zaskarżonego postanowienia i doręczenie postanowienia z uzasadnieniem, podlega w konsekwencji odrzuceniu jako niedopuszczalne z innych przyczyn (art. 373 § 1 w zw. z art. 397 § 3 k.p.c.) (postanowienia SN: z 11 grudnia 1996 r., I PKN 45/96, OSNAPiUS 1997, nr 14, poz. 254; z 19 kwietnia 1999 r., II CZ 23/99, OSNC 1999, nr 11, poz. 195; z 19 czerwca 2020 r., I CSK 57/20). Reguła ta ma odpowiednie zastosowanie do zażalenia podlegającego rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy (art. 394¹ § 3 w zw. z 394 § 2 i art. 398⁶ § 3 k.p.c.) (postanowienie SN z 17 grudnia 2020 r., II CZ 53/20).

Z akt niniejszej sprawy wynika, że o sporządzenie i doręczenie odpisu postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 29 listopada 2024 r. wystąpił tylko wnioskodawca Z. L. [...] i odpis ten doręczono tylko jemu [...]. Natomiast skarżąca uczestniczka B. L. nie złożyła wniosku o uzasadnienie zaskarżonego postanowienia w ustawowym terminie, zgodnie z wymaganiami przewidzianymi dla tego pisma (art. 357 k.p.c.).

Mając na uwadze powyższe, zażalenie uczestniczki B. L. podlegało więc odrzuceniu jako niedopuszczalne.

Zażalenie wnioskodawcy Z. L. zasługiwało zaś na uwzględnienie.

W postępowaniu apelacyjnym sąd drugiej instancji, kontynuując postępowanie przed sądem pierwszej instancji, rozpoznaje sprawę na nowo w sposób – w zasadzie – nieograniczony (art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.). W konsekwencji, w razie uwzględnienia apelacji – z reguły – zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy (art. 386 § 1 k.p.c.). Uchylenie zaskarżonego

wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji jest możliwe jedynie w przypadkach określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Kontroli prawidłowości takiego orzeczenia służy zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Przy rozpoznawaniu tego zażalenia ocenie Sądu Najwyższego może zostać poddana wyłącznie trafność zakwalifikowania wskazanych wyżej przypadków jako przesłanek uzasadniających wydanie orzeczenia kasatoryjnego. Poza zakresem badania pozostają kwestie prawidłowości czynności procesowych poprzedzających wydanie zaskarżonego rozstrzygnięcia oraz trafności wykładni zastosowanego prawa materialnego (m.in. postanowienia SN: z 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13, z 26 marca 2014 r., V CZ 15/14 i z 7 marca 2014 r., IV CZ 131/13).

Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się po przeanalizowaniu żądań pozwu (wniosku) i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś ewentualnych uchybień w postępowaniu, w szczególności wad polegających na poczynieniu wadliwych lub niekompletnych ustaleń faktycznych. Zakwestionowanie przez sąd odwoławczy poglądu prawnego sądu pierwszej instancji co do zasadności rozpoznawanego żądania także nie oznacza, że sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 1999 r., II UKN 589/98, OSNP 2000, nr 12, poz. 483). Niewyjaśnienie okoliczności faktycznych nie może być utożsamiane z nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 15 lutego 2017 r., II CZ 148/16).

Sąd Okręgowy jako przyczynę wydania wyroku kasatoryjnego wskazał nierozpoznanie przez Sąd Rejonowy istoty sprawy. Uznał, że Sąd I instancji nie zbadał należycie stanu prawnego przedmiotowych nieruchomości, a jego ustalenia i rozważania prawne w tym zakresie są na tyle ogólne i pobieżne, że nie można uznać, aby rozpoznał istotę sprawy. Sąd odwoławczy wskazał, że Sąd Rejonowy mógł przystąpić do badania, czy w okolicznościach niniejszej sprawy doszło do zasiedzenia przygranicznego pasa gruntu, ponadto nie przywołał w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia żadnych przepisów regulujących nabycie własności przez zasiedzenie ani nie wypowiedział się w sposób przekonujący o pierwotnej granicy prawnej nieruchomości objętych rozgraniczeniem. W uzasadnieniu

zaskarżonego postanowienia Sąd Okręgowy stwierdził, że Sąd Rejonowy w swoich rozważaniach prawnych dotyczących zasiedzenia pominął treść obowiązującego do 1 października 1990 r. art. 177 k.c., który wyłączał możliwość nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości państwowych. Ponadto nie wypowiedział się też w sposób stanowczy, czy należy kierować się domniemaniem dobrej wiary wynikającym z art. 7 k.c., czy też okoliczności sprawy uzasadniają jednak przyjęcie, że w chwili uzyskania posiadania spornego pasa gruntu wnioskodawca lub jego poprzednicy byli w złej wierze. Wreszcie, nie rozważył też, czy na podstawie art. 175 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. nie doszło do przerwania biegu terminu zasiedzenia z uwagi na wystąpienie przez uczestnika z wnioskiem o rozgraniczenie.

Trafnie zarzucił skarżący, że wskazane okoliczności nie uzasadniają wyprowadzonego z nich wniosku co do potrzeby uchylenia postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Z uzasadnienia tego orzeczenia wynika bowiem jednoznacznie, że żądanie wniosku dotyczące rozgraniczenia nieruchomości [...], zostało poddane ocenie pod kątem jego zasadności. Sąd Rejonowy rozpoznał merytorycznie to roszczenie i uznał je za uzasadnione. Rozstrzygnięcie to oparł na ustaleniu, że wnioskodawca nabył sporną nieruchomość [...], a przy tym doliczając okres posiadania przez jego poprzedników stwierdził, że niewątpliwie w stosunku do spornej części działki przy uwzględnieniu nawet 30-letniego okresu zasiedzenia (w złej wierze), doszło do nabycia przez wnioskodawcę własności tej spornej części działki przez zasiedzenie. Sąd I instancji podkreślił, że nawet jeśli przyjąć, iż do zasiedzenia nie doszło, to i tak należy mieć na względzie kolejną przesłankę wskazaną w art. 153 k.c. tj. ostatni spokojny stan posiadania. Z dokonanych ustaleń wynikało, że wnioskodawca i jego poprzednicy użytkowali nieruchomość zgodnie z granicą wyznaczoną przez znak graniczny [...].

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę – w ocenie Sądu Rejonowego - granice [...] można było ustalić, w świetle treści art. 153 k.c., zarówno na podstawie aktualnego stanu prawnego [...] jak i na podstawie ostatniego spokojnego stanu posiadania. [...]

W świetle przytoczonych argumentów – wbrew odmiennemu zapatrywaniu Sądu Okręgowego – nie można uznać, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Należy podkreślić, że wydania orzeczenia kasatoryjnego nie uzasadnia potrzeba nawet znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego, w tym usunięcia jego wad oraz przeprowadzenia dowodów bezpodstawnie pominiętych (postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2018 r., V CZ 19/18) przez „nierozpoznanie istoty sprawy” należy rozumieć nierozstrzygnięcie o żądaniach stron, czyli niezafatwienie przedmiotu sporu. Wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, w tym dotyczące naruszeń prawa materialnego oraz procesowego – poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości – nie mieszczą się w zakresie tego pojęcia. Sąd II instancji, orzekając na podstawie art. 382 k.p.c., zobowiązany jest naprawić dostrzeżone wadliwości, jako że w systemie apelacji pełnej druga instancja ma charakter merytoryczny, a nie jedynie kontrolny (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 lipca 2017 r., IV CZ 39/17).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Marcin Trzebiatowski

(M.K.)

[a.ł]